

OŚRODEK PRAKTYK TEATRALNYCH

Gardzienice

IFIGENIA W T...

Ośrodek Praktyk Teatralnych *Gardzienice*

założony i prowadzony przez Włodzimierza Staniewskiego

ul. Grodzka 5a, PL-20-112 Lublin, Poland. Phone/fax: +48 81 5329840, +48 81 5346420, +48 81 5329637. E-mail: office@gardzienice.org, www.gardzienice.org

REALIZATORZY

AUTOR SPEKTAKLU: **Włodzimierz Staniewski**

na tekstach „Ifigenii w kraju Taurów” Eurypidesa

TŁUMACZENIE: **Jerzy Łanowski**

ASYSTENT REŻYSERA: **Joanna Holcgreber**

KOSTIUMY: **Monika Onoszko**

ANIMACJE: **Krzysztof Dziwny, Marta Pajek**

DEKORACJE: **Ewa Woźniak**

AKTORZY: **Mariusz Gołaj, Joanna Holcgreber, Marcin Mrowca,
Anna Dąbrowska, Anna Maria Słowikowska, Paweł
Kieszko, Maria Matosek, Anna Bielecka, James Jack
Bentham, Elliot Windsor, Agnieszka Guz, Paulina
Borowa-Misiarz**

MUZYCY: **Dymitr Harelau, Małgorzata Bardak, Weronika Fedyk,
Bartek Godula**

NOTA REŻYSERSKA

IFIGENIA W T...

Ośrodek Praktyk Teatralnych **Gardzienice**

założony i prowadzony przez Włodzimierza Staniewskiego

ul. Grodzka 5a, PL-20-112 Lublin, Poland. Phone/fax: +48 81 5329840, +48 81 5346420, +48 81 5329637. E-mail: office@gardzienice.org, www.gardzienice.org

Kult Ifigenii wśród Taurów, ludu krymskiego znanego w czasach antycznych równie dobrze jak pokrewni im Scytowie, czy też „nasi” Sarmaci – wziął się z katastrofy. Ifigenię, charyzmatyczne dziewczę, najpierw cudownie ocalone w Aulidzie spod noża własnego ojca, dzieciobójcy (wśród żadnej niewinnej krwi, wyjącej, czarnosecińskiej tłuszczy), zgubioną dla Swoich – odnajdujemy wśród Obcych.

Na antypodach ówczesnego, tzw. cywilizowanego świata, spadła Taurom z nieba. Horrendum. A może, jak w wielu podobnych toposach, odbyła długą wędrówkę?

Przybłęda, która znalazła gościnę w dalekim kraju? Jak, nie przymierzając, Czarna Madonna, namalowana na fragmencie stołu wieczornego przez Łukasza Ewangelistę, która odbyła długą wędrówkę ze Świętej Jerozolimy, żeby znaleźć spoczynek i uwielbienie w naszych dzikich stronach. Ifigenia jest ubóstwiona za życia przez Toasa, przywódcę Taurów, a z jego woli – przez lud jego. Toas daje jej też klucze do władzy – akt niezwyklej dobroczynności, namaszczenie Obcego i wywyższenie Obcego ponad Swoich. Toas czyni Ifigenię kapłanką Czarnej Madonny Taurydziej, Artemidy, Świętej Dziewicy, Najświętszej Panny. Jej wizerunek, odbity w posagu, też niegdyś spadł z nieba. To czarny meteor, podobny temu, który czczony jest w cudownej świątyni w Efezie oraz – od niepamiętnych czasów – w świątyni Ateny, Strażniczki Miasta, na Akropolu. Eidolon, ikona, czczona przez Taurów jako Święte Świętych, przez wieki przyozdabiana wotywnym złotem, srebrem, kością słoniową, hebanem, ubierana w diamentowe, a może i w bursztynowe, sukienki.

Musiał być obiektem pożądania różnej maści flibustierów i rabusiów, jak ci dwaj: Orestes i Pylades. Rabowanie sanktuariów było „cool” tak w czasach pradawnych, jak i niedawnych, żeby przypomnieć dwóch zagończyków herbu Działosza i Szreniawa, którzy w 1430 roku „odarli Czarną Madonnę ze złota i klejnotów” (Długosz). Dzicy? Innowiercy? Nie! Rodowa szlachta. Oprychy inspirowane starożytnymi wzorcami bohaterszczyzny. Orestes i Pylades mydlą nam oczy eksklamacjami na temat manipulacji Apolla (ten ma zresztą bardzo złe notowania u Eurypidesa), ale knują jak zawodowi rzezimieszkowie o alcybiadesowych manierach. Ifigenia sprzeniewierza całe dobro nowego życia, które otrzymała w darze, przeciw swoim darczyńcom. Spiskuje i zdradza szlachetnego Toasa. Zauroczonej przez dwóch dandysów, reżyseruje występny spektakl wykradzenia Taurom Świętego Świętych i sromotnej ucieczki. Jej lamenty na temat więzów pokrewieństwa i utraconej ojczyzny (która potraktowała ją jak rzeźne zwierzę) brzmią jak uspokajanie chorego sumienia, żeby usprawiedliwić niegodny akt zdrady. Cała ta wołająca o pomstę do nieba intryga wpleciona jest w osnowę, z której wylaniają się dwa przeciwstawne światy „tych prymitywnych” i „tych cywilizowanych”. Idźmy dalej – „tych bogobojnych” i „tych świątłych”, „tych z ulicy” i „tych z salonu”, „tych trzeciej prędkości” i „tych pierwszej prędkości”... Kto rozezna, którzy są depozytariuszami prawdy, ten stanie się zwiastunem nowej, radosnej wieści.

Włodzimierz Staniewski

TEKST EDITH HALL DO PROGRAMU SPEKTAKLU

Mroczna Energia

IFIGENIA W T...

Ośrodek Praktyk Teatralnych **Gardzienice**

założony i prowadzony przez Włodzimierza Staniewskiego

ul. Grodzka 5a, PL-20-112 Lublin, Poland. Phone/fax: +48 81 5329840, +48 81 5346420, +48 81 5329637. E-mail: office@gardzienice.org, www.gardzienice.org

W „Ifigenii w Taurydzie” Eurypidesa Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice”, zespół Staniewskiego, znalazł niezrównane medium dla swojego intensywnie dynamicznego teatru. Starają się przywrócić nam kontakt z pierwotnymi emocjami i instynktami kipiącymi tuż pod powierzchnią naszej cywilizacji, ze starożytnymi rytuałami, które rozwinęły się, aby zaoferować pewną kontrolę nad pierwotnymi, wewnętrznymi siłami.

„Ifigenia w Taurydzie” Eurypidesa przedstawia rytualne reakcje na izolację, terror, miłość i ksenofobię poprzez starożytny mit który objaśniał barbarzyński, krwawy aspekt kultu bogini Artemidy.

Nastoletnia dziewczyna odzyskuje przytomność po przerażającym, bliskim śmierci doświadczeniu, po egzekucji, na którą zgodę wyraził jej własny ojciec. Jest sama, bezbronna w ponurej, zacofanej krainie. Jej mieszkańcy czczą dziewiczą boginię dziwnie podobną do Artemidy, bogini łowów, menstruacji i porodu, bogini która już w Grecji żądała ofiary krwi. W zapadłej krainie Morza Czarnego, dokąd Ifigenia w tajemniczy sposób dotarła, król Thoas wita ją jako świętą kobietę i zmusza do składania ofiar z ludzi na cześć bogini. Pomagają jej w tym inne uwięzione wcześniej Greczynki, które również żyją z dala od ojczystej ziemi.

Tauryda Eurypidesa (dziś południowy Krym), w czasach, gdy żeglowali tam starożytni Ateńczycy, była na wpół zhellenizowanym portem przeładunkowym, w którym kult bogów olimpijskich zaledwie raczkował pośród koczowniczych obrzędów Scytów i prymitywnych, pasterskich Taurów.

Historia opowiedziana w sztuce, poprzez skupienie się na składaniu krwawej ofiary - która w pewien sposób jednoczy wszystkich bohaterów tragedii - próbuje rozwiązać napięcia powstające między poglądami różnych grup etnicznych na temat bogów i praktyk rytualnych,

Kiedy brat Ifigenii (Orestes) i jej szwagier (Pylades) zostają aresztowani w Taurydzie, dramat Eurypidesa kreuje nieunikniony kryzys, kiedy dyktowany starożytnym zwyczajem obowiązek jednej społeczności do składania ofiar swojej bogini, nie daje się pogodzić z równie silnym obowiązkiem innej społeczności do ochrony życia swoich krewnych - obowiązkiem, z którego rodzina Ifigenii i Orestes, mordercy własnej matki, wcześniej sami się nie wywiązali.

Greckie wygnanki pamiętają i odtwarzają w Taurydzie swoje greckie rytuały weselne, tańcząc i tkając ubrania dla posągów bogów. Odprawiają libacje, obrzędy pogrzebowe i wielką procesję, w którą Ifigenia zabiera posąg Artemidy i jej nieczystego brata aby w wodach morskich dokonać jego oczyszczenia.

Eurypides ostatecznie narzuca „szczęśliwe zakończenie” za sprawą niespodziewanej interwencji zupełnie innej bogini, Ateny. Grekom udaje się uciec, a kult Artemidy Czarnomorskiej migruje wraz z nimi do Grecji. W ten sposób dramat ukazuje psychologiczną podróż do serca rytuału ofiarnego i, wszak iluzoryczną, nadzieję na zdolność ludzkości do znoszenia traum i do przetrwania.

Jednak niezwykli aktorzy Staniewskiego nie pozostawiają nam wątpliwości, że prawdziwy problem, mroczna energia drzemiąca w nas wszystkich, która zainicjowała morderczy konflikt w rodzinie Ifigenii, nigdy nie da się łatwo stłumić.

Edith Hall, Profesor Royal Holloway University w Londynie

FRAGMENTY RECENZJI

Różnorodność pieśni, muzyki, rekwizytów, kostiumów, języków, ruchów i układów

IFIGENIA W T...

Ośrodek Praktyk Teatralnych **Gardzienice**

założony i prowadzony przez Włodzimierza Staniewskiego

ul. Grodzka 5a, PL-202-112 Lublin, Poland. Phone/fax: +48 81 5329840, +48 81 5346420, +48 81 5329637. E-mail: office@gardzienice.org, www.gardzienice.org

choreograficznych, dyskretnych (...) animacji, tradycji, kultur, religii, spaja dynamika i żarliwość opowieści. (...) Odnosi się wrażenie szczególnej kompresji, kondensacji techniki, emocji i dyscypliny wykonawczej.

Jest w przedstawieniu scena, w której Staniewski osiąga swoiste apogeum procesu naturalizacji antycznej opowieści (...) popis Przodownicy; (...) Staniewskiego – we współpracy z Eurypidesem – przejmujący teatralny Polaków portret własny.

Ireneusz Guszpit, Teatr

W spektaklu, którego przebiegu nie da się opisać słowami bo odbiera się go całym ciałem (...) reżyser pokazuje, jak blisko od miłości do śmierci.

Waldemar Sulisz, Dziennik Wschodni

Widz ma wrażenie jakby patrzył na spektakl jak na obdarzony świadomością żywy organizm.

Katarzyna Lemańska, portal o.pl

Początek zaskakujący (...) migotliwość, nieuchwytność i – paradoksalnie – nieostrość montażu sugerują globalną katastrofę. Apokalipsę. Przychodzącą z zewnątrz ale i atakującą od środka – i meteoryt spada i dusze się zepsuły. (...) Ifigenia taurydzka jest i piękna i straszna zarazem. Jest tą, którą kochają ludzie, ale i tą, która prowadzi ofiary na śmierć.

Tadeusz Kornaś, Didaskalia

Eurypides miał boski dar kreowania narracji mitogennych. (...) Mity i bohaterowie rodzą się z katastrofy. (...) Widzę Ifigenię rzuconą 10 kwietnia na Krakowskie Przedmieście, gdzie powietrze drży od odwiecznego polskiego wołania: „Zdrada!” i „Pod Twą opiekę...”. Pod opiekę Czarnej Madonny, którą Voltaire w liście do Katarzyny Wielkiej porównuje do taurydzkiej Artemidy.

Włodzimierz Staniewski, w rozmowie z Grzegorzem Nurkiem, Tygodnik Powszechny

(...) doniosłe współczesne tematy... takie jak najbardziej aktualna – i być może „prorocza” – interpretacja obecnego kryzysu europejskiego.

CULTURE NOW, Athens, Greece

Dynamika historycznego teatru *Gardzienice*... jednego z najbardziej znanych polskich zespołów teatralnych, sięga daleko poza granice swoich korzeni.

ATHINORAMA, by Maria Kriou, Athens, Greece

To dzieło Staniewskiego, oprócz walorów artystycznych, należy oceniać także pod kątem jego wartości historycznej.

Ileianna Dimadi (editorial in ATHINORAMA), Athens, Greece

Polifonia burzliwych rytmów i nieustającej energii [pokazuje nam]... świat znów podzielony na „cywilizowanych” i „barbarzyńców”

TA NEA, by Daphne Kontodima, Athens, Greece

IFIGENIA W T...

Ośrodek Praktyk Teatralnych *Gardzienice*

założony i prowadzony przez Włodzimierza Staniewskiego

ul. Grodzka 5a, PL-20-112 Lublin, Poland. Phone/fax: +48 81 5329840, +48 81 5346420, +48 81 5329637. E-mail: office@gardzienice.org, www.gardzienice.org